

Tranes Bladet

Skåne Tranås

Dec 2019

nr 4

TranesBladet

Ansvarig utgivare:

Lars Olof Glifberg
Tranås Ungdomsförening

Redaktör:

Gunilla Blomberg
0704-86 85 49
gunilla.blomberg@telia.com

Omslagsbild:

"korvatös"
Foto: Kjell Eng

Kontakt

Ordförande:

Lars Olof Glifberg
0709-14 44 92
glifberg.1@tomelilla.nu

Tranesbladet:

c/o Gunilla Blomberg
Rosencrantzgatan 14
273 31 Tomelilla

Medlemsregister:

Anna-Lisa Olsson
0417-202 62
alo.tranes@tele2.se

Munkamöllan Logi:

Gunilla Blomberg
0417-203 30
info@skanetranas.com

Vaktmästare:

Bengt Ohlsson
0707-65 81 33

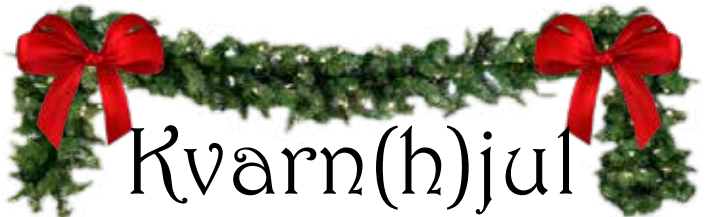

Lars Olof Glifberg

Traningar!

Så har ännu ett år med Tranås Ungdomsförening passerat och snart skriver vi 2020. Det ryktas att vi kommer att få en kall vinter. Kanske blir det skridskoåkning på dammen, vem vet. Jag vill passa på att tacka alla som engagerat sig under året som gått i alla TUF:s aktiviteter. Vi är Sveriges enda kvarvarande

Ungdomsförening och ständigt förundras folk över vår by, att vi har både ett växande näringsliv och en aktiv förening. Vi vill gärna bli fler i styrelsen - hör därför gärna av dig/er till mig om intresse finns. TUF går nu snart in i sitt 108:e år och devisen: Skåne Tranås - traditionsbärare med sikte på framtiden, gäller mer än någonsin. Ja, och så vill jag givetvis önska alla en riktigt God Jul förstås!

Kvarn(h)jul

Lördag 14 december

Två sittningar

13:00 samt 17:00

Munkamöllan (Vandrarhemmet) bjuder in till jullunch/bord och en stunds trevlig samvaro lördagen den 14 december.

Priset är 140 kr per person.

O.s.a senast 9 december.

Anmälan sker till: munkamollan@skanetranas.com
eller: 0417-203 30 alternativt 0722-33 66 00
Begränsat antal platser - först till Kvarn gäller

Alkoholfri måltidsdryck samt kaffe ingår.
Annat dryck får medtagas

LUCIA PÅ TRANESGÅRDEN

Som traditionen bjuder blir det
Lucia på Tranesgården den
13/12 kl 19:00

Föreläsning & kaffeservering

60 kr vuxna 20 kr barn

Whiskyprovning

Provledare Bo Eng

Den 7 februari i "Stuan" på
Munkamöllan

Max 25 deltagare
Först till Kvarn

Anmälan till Lars-Olof Glifberg
0709-14 44 92
glifberg.1@tomelilla.nu

Skånes märkligaste sten ofunnen

Den 15 februari 1922 hördes ett mullrande över stora delar av Österlen under flera minuter. Ett glödande streck syntes på himlen och flera vittnen såg hur en glödande kula slog ner genom isen på Kvarndammen. Detta inträffade 12:45, alldeles efter högmässan och många kunde verifiera att det uppstått ett ovalt hål av en fotbolls storlek i isen.

Med största sannolikhet var det en meteorit som slog ner i dammen. Utifrån många olika observatörers uppgifter har man beräknat meteoritens storlek, hastighet och bana. Den har sannolikt sprängts på 35 kilometers höjd och före detonationen haft en kärna med en diameter på ca 400 meter. Svansens längd bör ha varit ungefär en kilometer lång och ljudfenomenet måste ha uppfattats inom en radie på 4-5 mil.

Meteoriter kan ge kunskap om solsystemets bildning. Därför är alla fynd av intresse och uppgifter om meteoriter samlas i en meteoritkatalog som ges ut av Brittish Museum. Där finns 18 svenska meteoriter omnämnda, däribland Skåne Tranås, som fått kommentaren "...nothing was recovered" Med hänsyn till hur ovanliga och märkliga meteoriter faktiskt är, så är det egendomligt att ingen lagt ner större möda på att finna meteoriten i Kvarndammen.

Assar Hadding, professor i geologi och mineralogi vid Lunds universitet 1934-51 skrev följande om Skåne Tranås:

"Skåne- Tranås-meteoriten har ej påträffats trots det att observationerna över dess bana och dess nedslag voro bättre än beträffande de förut nämnda. Meteoriten föll en söndag, just som en mängd personer befunno sig ute på vägarna på hemväg från kyrkan. Bullret var mycket starkt och hördes ungefär 3 minuter. Eldkulan observerades över stora delar av Skåne. Meteoriten föll på isen i en kvarndamm, strax invid Tranås kyrka. Själva nedslaget observerades av två personer och flera strömmade strax till för att se det hål, meteoriten slagit i isen. Hålet var elliptiskt, 18 X 20 cm, varför stenen måste ha haft en motsvarande storlek. Utanför hålets kanter var isen svart av stoft. Ortsbefolkningen sökte strax efter meteoriten och jag lät senare tömma och rensa dammen, varvid samtliga stenar undersöktes, men letandet gav negativt resultat. Möjligen har stenen helt smulats sönder i vattnet."

...eller så ligger den där nere.

Man grävde bara ner till 1,5 meters djup.

Meteor eller meteorit?

En meteor är detsamma som ett stjärnfall, alltså ett ljusfenomen på himlen. En meteorit är däremot ett mer handgräpligt fenomen, nämligen en sten, som fallit ned från himlen.

Grottstenar och annat märkligt

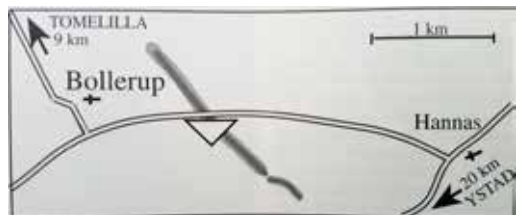
Märkliga stenar har alltid fascinerat människor. Världens mest kända sten, "den svarta stenen" som är inmurad i Kaaba i Mecka, är till exempel sannolikt en meteorit. Stenar som inte ser ut som stenar brukar göra har i folkmun fått flera olika namn, "grottstenar", "meteorstenar", "sjöbottnastenar" eller "järnstenar". Grottstenar har alltid betraktats med viss förundran. En av 1700-talets största vetenskapsmän Kilian Stobaeus, hade många grottstenar i sitt "naturaliekabinett". För var det vanligt att lantbrukarna samlade på dessa "mystiska" stenar. De ordnades vackert vid infarten, runt trädgården eller i ett stenparti mitt i trädgården som ett "stenberg". Detta är nu inte några meteoritstenar, utan gemensamt för de allra flesta är att de bildats genom kemisk vittring. De mjukare partierna har etsats bort medan de mera motståndskraftiga delarna är kvar. Oftast handlar det om mineralet hornblände och plagioklas, där det förstnämnda vittrar fortare än det senare. Plagioklas är huvudmineralet i diabas, eller svart granit som den också kallas.

Diabas är en vulkanisk bergart, som i form av glödhet magma trängt upp och stelnat i sprickor, som nu kallas diabasgångar. I Bollerup finns en ca 2 km lång ås där diabasen trängt upp genom lerskiffern. Här har man brutit diabasen i ett öppet brott som idag är vattenfylld.

Det finns många diabasgångar i Skåne. Alla går i samma riktning, parallellt med de stora åsarna. Genom en stor del av norra och östra Europa

från Danmark och ner till Svarta Havet finns en zon av nästan tio mils bredd präglad av förkastningar, sprickor och vulkanism. Det är den så kallade "Tornquistzonen". Lite exotiskt är det att denna rörelsezon som skär Skåne diagonalt uppkommit genom kontinentalplattornas

rörelser. Tornquistzonen är en svaghetszon mellan två delar av den större eurasiska kontinentalplattan och rörelserna kan skapa spänningar som i sin tur kan utlösa jordskalv. Sådana sker mer eller mindre regelbundet längs zonen och ett av de kraftigaste under senare tid i Skåne inträffade den 16 december 2008 med centrum strax öster om Skurup. Skalvet uppmätte 4,5-5 på Richterskalan.

Munkamöllan Logi

Munkamöllan Traneshgården

Festsalar & Konferens

Det blev PopUp-restaurang på Traneshgården även i år. Det hela blev lyckat med mycket folk både på fredagen och lördagen. Byn var fylld med marschaller och det rådde mysig höststämning.

Skåne Tranås Munkamöllan Logi

Vid årsskiftet kommer TUF/Munkamöllan att lämna samarbetet med STF. Under många år har Svenska Turistföreningens varumärke varit en garant och ett kvalitetsmärke för vandrarhemmet. Idag ser gästunderlaget annorlunda ut och de klassiska vandrarhemsgästerna finns inte längre i samma utsträckning. Kraven på bäddat o städat har ökat och allt färre STF-medlemmar är gäster på Möllan. Eftersom avgiften till STF beräknas på hela omsättningen blir det ett väldigt dyrt samarbete. Under vintern kommer ett nytt system för bokning online att byggas upp.

Missing People Skåne höll utbildningshelg i byn. TUF och Munkamöllan sponsrade det hela med lokaler på Traneshgården och boende. Allt gick jättebra och alla var väldigt tacksamma för bidraget till verksamheten.

Några alster från ljusstöpningen

Nu är det bestämt - Färgeriet kommer att få nya fönster ner mot trädgården.

Munkamöllan Logi

Munkamöllan Traneshgården

Festsalar & Konferens

Levande ljus har blivit en av de viktigaste inslagen i vårt julfirande. Innan de elektriska ljusen kom var de dock en nödvändighet och ljusstöpnigen hörde till de normala och nödvändiga julförberedelserna. Grenljusen användes för att lysa upp julbordet. De tregrenade ljusen har kommit att kristnas till "treenighetsljus", men ursprungligen brukade varje familjemedlem tilldelas en gren. Då kunde man sja om vederbörandes framtid genom att se hur länge och hur kraftigt lågan lyste. Man kunde även se om hufadern eller hustrun skulle avlida först.

Julkortet är gjort 1909 av Jenny Nyström och informationen kommer från boken "Svenska jultraditioner på helgkort från förr"

I gymnasalen har det stöpts ljus och ljuskronor. Åtta flitiga stöpare var igång och Katarina Lundberg var "ledljus" i vanlig ordning.

Förra årets julklappssuccé - den handsmdida Tubskruven finns på Munkamöllan. Ett annat hett julklappstips är Ulf Lagerholms fotobok Österlen. Munkamöllan har den till ett mycket förmånligt pris - passa på!

Till Påskens konstrunda och konst på Traneshgården finns en plats ledig för utställare i Färgeriet. Platsen är bäst lämpad för konst/hantverk som visas på bord.

Tipsa gärna om denna möjlighet. Kontakt med Munkamöllan 0417-203 30 eller via mail.

Målningarna på Tranesgården

Alla känner ju till väggmålningarna på Tranesgården, men hur många har egentligen funderat över vad de föreställer, vem som målade dem och när. Just Blomsterfesten var viktig. Tack vare intäkterna från de då åtta hållna Blomstertåggen kunde TUF köpa och renovera Tranesgården. Mannen som fick i uppdrag att utföra målningarna hette Knut August Erik Almgren från Simrishamn. Han föddes 5 augusti 1910 i Sjörups församling, Malmöhus län, och dog den 7 december 2007 i Hammenhög. Almgren studerade vid Tekniska skolan (Konstfack) i Stockholm 1931-1933 samt i Danmark m.m.

sten Lördagen den 29 november 1952

Konstnären Erik Almgren tids en allegori av de åtta berömda blomstertåggen i Skåne-Tranås

Två andra målningar av Almgren, "Simrishamn" samt "Båtstäv Simrishamn".

Målningarna på Tranesgården visar "den första Traningen", Bobbekällan och den gamla kyrkan, näringarna lantbruket, hantverkarna och handlare och givetvis Blomsterfest, eller Torgfest som det hette då. Förutom dessa finns Tranes karta samt Tranes kyrkas sigill och TUF:s sköld med blomstergirlangerna på gaveln inte att förglömma.

Kuriosa

Förteckning

Över de barn, som äro i skolåldern inom
Tranås socken år 1863 i januari.

Tranesbladet snubblade över en avskriften förteckning över alla barn i skolåldern, d.v.s födda 1850-57 i Tranås socken 1863. Dessa skolbarn var inte mindre än 201 stycken! Ganska exakt hälften, 101 av dem var flickor. Av alla de 201, var två antecknade som "oäkta". De vanligaste namnen vid den här tiden för pojkar var Nils, Jöns, Erik, Per, Ola och Mårten. Bland flicknamnen var det Kjersti, Anna, Hanna, Elna och Bengta som var vanligast.

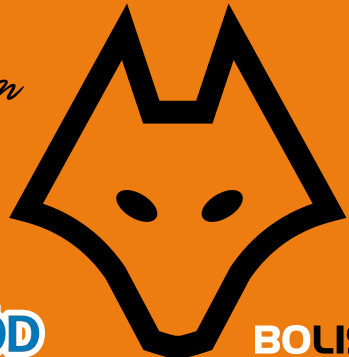
År 1917 kom bestämmelser om barns efternamn och 1921 - i samband med nya äktenskapsbalken - stadgades att kvinnor var tvungna att anta sin mans efternamn.

År 1963 kom Sveriges första Namnlag, där det stadgades att alla svenskar var tvungna att ha ett familjenamn. I vissa landsändar, särskilt där bondekulturen var mycket stark, som t.ex. i Skåne, Dalarna och Hälsingland fanns då ännu en hel del familjer som aldrig antagit familjenamn utan höll kvar vid det gamla skicket med patronymikon (när man tog faderns förnamn och satte son eller dotter efter) och gårdsnamn. Patent- och registreringsverket (PRV) skapade då för första gången sin berömda lista med förslag på familjenamn, och så reste en man från PRV runt i Sverige och förmådde "familjenamnsmotståndarna" att anta familjenamn. En del tog namn från listan, andra tog gårdsnamnet som familjenamn och en del gjorde om sitt patronymikon till familjenamn av typ "son-namn". I 1963 års Namnlag fanns inget utrymme för varianter som gårdsnamn eller patronymikon, men kvinnor kunde få behålla sitt familjenamn när de gifte sig eller skapa dubbelnamn av typen "Lindgren-Holmström".

ESPERÖDS BYGGSHOP AB

*Allt för din Byggnation
även Hyrmaskiner!*

Tel. 0417-273 70

ÄSPERÖD

BOLIST

En riktig plantskola på Österlen i Skåne Tranås!

www.vaxtkraft.se

0417-20160

Vard 10-16 t.o.m 19/12
lör-sön 10-15 t.o.m 8/12

50 % på alla växter
Gäller dock inte säsongsväxter

**Vi önskar alla kunder en
riktigt God Jul**

Med denna
kupong

25%
vid ett köptillfälle
t.o.m 22/12

Kan ej kombineras
med andra rabatter
eller bonuskort.

LÄNGORNA
TORGET
SKÅNE-TRANÅS

Julfint till alla djuren

Begränsat
antal!
59:-

Nu!
179:-

-Välkommen till
vår butik i Lunnarp!

Öppet:
mån-fre 08-17
lördagar 09-13

*Vi önskar alla våra
kunder och deras
djur en riktigt*

God Jul

**Kom in och handla
praliner och
choklad inför julen.**

Vi bjuder alla Tranesbor på
en valfri pralin när man
handlar i butiken och visar
upp denna kupong.

Österlenchoklad

Närmast stundar:

13 dec - Lucia på Tranesgården

14 dec - Kvarn(h)jul på Möllan

God Jul

Gott Nytt År

7 feb - Whiskyprovning på Munkamöllan

Mars - årsmöte

Nästa Tranesblad utkommer före Påsk
Skicka gärna bilder, text och idéer.

Loppissaker kan lämnas under hela året.

ALLA är välkomna att hjälpa till med TUF:s arrangemang.

Information på
www.skanetranas.com
och på anslagstavlan

Anmäl dig till [maillistan](#) så får du mer info om allt som händer i byn!

Kontakta Lars-Olof: 0709-14 44 92 glibberg.1@tomelilla.nu

Både TUF och Tranesbladet finns på Facebook.

Värdekupong

Gårdsbutiken
Ingelsta Kalkon

Gäller ej restaurang eller catering. Kan ej kombineras med andra rabatter/bjudanden.

Giltig t.o.m den 30 jan 2020

Namn.....

Tel.....

*Vi önskar alla kunder
en riktigt God Jul*

INGELSTA KALKON
din lokala matleverantör

Lunch - catering - delikatesser

Gårdsbutiken på Österlen

tel: 0414-285 24

www.ingelstakalkon.se